

نگاه برنامه صلح اقدام مشترک» برصام

حسن هادی . کارشناس امور بین‌الملل

- نومحافظه‌کاران یا همان پیروان لنواشتراسوس به‌سودی از قلب کنگره آمریکا دوباره برخاسته‌اند. به‌زعم جمهوری‌خواهان چند حرکت برای برهم‌ریختن اوضاع منطقه کافی است. بن‌مایه‌های این تحرکات با هدف قرار دادن برجام و تمرکز بر قدرت موشکی ایران شروع شد. نومحافظه‌کاران بار دیگر رقم تاکتیکی خود را برای یک بازی تکراری آغاز کرده‌اند.

ساختارستیزی لابی صهیونیسم در درون کنگره آمریکا تا حدی در اشاعه افکار ضدبرجامی توفیق داشته است. سوی دیگر این هیاهو، هم‌گرایی جهانی برای دفاع از صلح در حال گسترش است. تبلور این اجماع توافق بر سر مناقشه هسته‌ای ایران بود که به‌بنیاب‌های هرچه تمام‌تر نمایشی از دیپلماسی نوین را به ظهور رساند. برجام که می‌توان آن را برصام هم خواند، به عنوان سمبل دیپلماسی صلح هیچ‌گاه پاره نخواهد شد زیرا «صلح» تنها اکسیر نجات‌بخش بشریت از ترس و خشونت است. صلح جوهره اصلی و فراموش‌نشدنی و بنیان اصلی تفکر حاکم بر مذاکرات ۵+۱ بود؛ چیزی که با نقشه سازمان‌یافته معاندان خارجی و داخلی به این بعد از برجام که فوری‌ترین اثر آن رفع سایه جنگ از سر مردم ایران بوده، در تضاد است. مانیفست برجام این مهم است که بدون جنگ هم می‌توان صلح‌دوستی و مظلومیت یک کشور را به اثبات رساند. واکاوی جریان‌های مهم تاریخی این واقعیت تلخ را روشن می‌کند که صلح‌طلبی و تنش‌زدایی بآب میل خیلی‌ای از حکمرانان نبوده و نیست. در منطقه فوق‌حساس و بسیار فریبنده خاورمیانه سال‌هاست که یک روز هم خالی از خشونت نبوده است. در میان این آتش شعله‌ور، کشور ما به همت مردانی بزرگ توانست موفقیت خوبی در تاریخ دیپلماسی کشورمان به‌دست آورد. «برجام» برنامه جامع اقدام مشترک که اینچا از آن به نام «برصام» یعنی برنامه صلح اقدام مشترک یاد می‌کنم، یادگار دولت تدبیر و امید است؛ یادگاری ماندگار. ولی بهت وحیرت اینچاست که چرا عده‌ای از فرزندان این انقلاب این جهش تاریخی را برنمی‌تابند و همسو و هم‌صدا با بازیگران نقش اول خشونت و جنگ بر بی نتیجه‌بودن برجام هم‌آوایی می‌کنند؟ چرا با دشمنان همسویی می‌کنند؟ هدف‌شناسی مذاکراتی که منجر به برجام شد توجه و تمرکز به مسائل داخلی و کاهش تنش‌ها و مناقشات برون‌مرزی است. صلح و آرامش داخلی و سیاست تنش‌زدایی منطقه‌ای ضرورت فوری و اساسی ما برای غلبه بر مشکلات سیاسی و اقتصادی است و برصام بهترین و بجایترین قدم در این راه بوده است. شکی نیست با پرافروخته‌شدن جنگ، تر و خشک با هم خواهند سوخت. اگر گشت‌وگذار کوتاه در کشورهای حاشیه خلیج‌فارس برنیزد و با برخی تاجران و صاحبان سرمایه صحبت کند به‌خوبی درمی‌یابد اکثر کسانی که در چند سال گذشته صاحب نان و نوابی شده‌اند فرزندان همین تحریم‌ها هستند. علت اصلی مخالفت آنان با برجام بریده‌شدن نانی است که به برکت تحریم‌ها به سفیره‌شان وارد شده است. این افراد و شرکای داخلی‌شان حاضرند برجام از ولی گسیخته و ملتی در بند مشکلات گرفتار شود ولی تحریم‌ها برداشته نشود. کسانی که بی‌پروا آب در آسیاب دشمن می‌ریزند و از تریبون‌های رسمی و غیررسمی بذر نفاق و دشمنی و دشمن‌تراشی در منطقه را دامن می‌زنند و با تعصبی غیرمنطقی بر برجام و دستاوردهای شگرف آن می‌تانزد، آیا به عاقبت کار فکر کرده‌اند؟ تا کی ملت غیور و زنج‌کشیده ما باید شاهد تشننت در تصمیم‌گیری و گسیختگی سیاسی باشد؟ اگر داعیان و طالبان جنگ هنوز بر این باورند که با شعله‌ورشدن آتش جنگ انسجام و یکپارچگی بر کشور حاکم خواهد شد، جواب این سؤال را هم باید بدهند که آیا با صلح و خویشتنداری و گفتمان سازنده و تعامل و برقراری احترام‌مقابل با همه کشورهای دنیا که هزینه‌ای هم ندارد، نمی‌توان به این انسجام و تثبیت اقتدار دست پیدا کرد؟ لطف و عنایتی که خداوند متعال بر ملت ما ارزانی داشت و برجام (برصام) را با هزاران مانع کوچک و بزرگ به کشور ما هدیه کرد را نقشه دشمن می‌دانیم ولی حمله به سفارتخانه‌ها را ارج می‌نهمیم و به آنها افتخار می‌کنیم. اکنون برهه تعامل، مدیریت صلح‌مدار و مدارای سیاسی است. عمان همسایه جنوبی کشور ما الگوی خوبی بر این مداخلت است که می‌توان در میان آتش جنگ، با صلح و امنیت زندگی کرد. عمان کشوری است که بیش از ۵۰ سال در سایه حلم و بردباری و سیاست مدارا در اوج اختلافات و دشمنی منطقه با زیرکی و تیزهوشی و امنیت و ثبات خود را حفظ کرده است و با درایت و تعامل سازنده نه درصدد دشمن‌تراشی برآمده نه در دیپلماسی گفتمانی سخن هجوی گفته است و ارمغان این صلح‌طلبی ثبات سیاسی، اقتصادی و اتحاد و انسجام مثال‌زدنی داخلی است.

برای دستیابی به بهترین نتایج برصام ضروری است همه مسئولان با قدرت و وحدت‌گرایی از صلح و امنیت کشور و منطقه دفاع کرده و از گفتمان «برصام» صیانت کنند و به دولت منتخب مردم در اتخاذ تدابیر داخلی و بین‌المللی اعتمادی کامل داشته باشند.

politics@sharghdaily.ir

تغییر رفتار ایران و ترکیه، تاکتیک است

تحلیل میرحمود موسوی از نشست آستانه و سوچی در گفت‌وگو با «شرق»:

تغییر رفتار ایران و ترکیه، تاکتیک است

تصویر: سید علی حسینی

زینب اسماعیلی؛ اوضاع منطقه آن قدر پیچیده است که صحبت‌کردن درباره وضعیت هر کشوری، بحث را به کشوری دیگری می‌کشاند. گپ‌زدن در مورد ایران و ترکیه بدون سوریه نیمه می‌ماند و سوریه و ترکیه را بدون بحث (کرده‌ا) نمی‌توان شناخت همان‌طور که پای کشورهای دیگری هم در این بین بازی می‌شود. همه اینها هم بدون بررسی آنچه در عربستان سعودی برالتهاب این‌روزها می‌گذرد، شدنی نیست. اما صحنه منطقه و تحرکات قدرت‌ها آنچنان واضح نیست که بتوان به‌صراحت درباره آن تحلیل کرد؛ به‌ویژه آنکه همیشه بخشی از واقعیت زیرلایه‌های ظاهری پنهان و نادیده می‌ماند. برای تحلیل آنچه فعلا هویدااست، با میرحمود موسوی گپ زدیم؛ کارشناس وزارت خارجه که علاوه بر تجربه کار در سفارت‌های هند و افغانستان، آسیای غربی را به‌خوبی می‌شناسد و این‌روزها اوضاع منطقه را در دانشکده روابط بین‌الملل تدریس می‌کند.

بنابراین شکل صحنه‌ای که سیاسی چیده شده بود و قرار بود پشت میز باشد به صحنه نظامی تغییر پیدا کرد و به میدان جنگ منتقل شد. در میدان جنگ هم می‌کنند که منطق بر منافع طرف مقابل نیست. آنچه یک مذاکره را پیش می‌برد این است که نقاط تلاقی مشترک و نقاط مشترک از طرفین تعریف کنند و آنجا بایستند. در گذشته روی اختلافات می‌ایستادند و بنابراین در مقابل هم قرار می‌گرفتند و به نتیجه‌ای نمی‌رسیدند. امروز روی منافعی مثل تمامیت ارضی سه سوره نقطه اتکالی پیدا شده است. هرچند به اعتقاد من هر موضوع هم حساب می‌کرد، یعنی با سیاست‌های و اندازه به مسئله تمامیت ارضی سوریه توجه ندارند. به‌هرحال آخرین اخبار مذاکرات نشان می‌دهد که سه کشور درباره حاکمیت ملی و تمامیت ارضی به یک نقطه مشترکی رسیده‌اند. باید این روند گسترده‌تر شود و موضوعات دیگری را نیز شامل شود. بدون تردید اهدافی که ترکیه، روسیه و ایران در سوریه دنبال می‌کنند باهم فرق می‌کند ولی در حوزه‌های منافع مشترکی دارند که موجب شده امروز با هم همراهی کنند.

کجا چرا ترکیه در این سطح با همه‌بررسی اقلیم مخالف بود؟

درباره حاکمیت ترکیه نسبت به همه‌برسی باید بگویم در چند دهه گذشته یکی از چالش‌های اصلی دولت‌های مستقر در ترکیه حرکت‌های کردی و مسئله کردی در ترکیه بود که به‌طور عمده و در عمل در حرکت‌های مسلحانه پ‌ک‌ک کرد بروز یافت. فراموش نکنیم در فرار و فرود تحولات حتی در مراحل پ‌ک‌ک حاضر شد اسلحه را کنار بگذارند و طرفین با مذاکرات محرمانه آغاز به گفت‌وگو کردند.

بعد در قالب و شکل مسائل امنیتی به مذاکره آشکار رسیدند و می‌رفت که قدم‌به‌قدم به مذاکرات سیاسی وارد شوند. حتی کردها در قالب حزب توانستند وارد مجلس شوند، اما مسئله سوریه همه‌چیز را در این زمینه به‌هم ریخت، چون گوشه‌ای از مسئله سوریه به شکل حساس و گسترده بر این مذاکرات تأثیرگذار بود. سوریه هم همیشه مسئله کردی داشت و آن هم مسئله کردی که مرتبط با عبدالله اولجان و پ‌ک‌ک بود. صالح مسلم، رهبر کردهای سوریه، رهبر معنوی خودش را عبدالله اولجان می‌داند که رهبر پ‌ک‌ک است. تحولات سوریه و فوت‌گرفتن کردهای سوریه یا به تعبیر من آزادشدن نیروی کرد سوریه به‌شدت نگرانی ترکیه شد و باعث شد نسبت به مسئله کردی عکس‌العمل نشان بدهد. از طرف دیگر پ‌ک‌ک هم این تحولات را برای خودش فرصت دانست و مواضع خودش را بازخوانی کرد و به مجموعه فعالیت‌های نظامی که در شمال سوریه در جریان بود پیوست و با آنها همکاری کرد.

دیپلماسی

نزدیک است، در مورد داعش با توجه به تغییر شرایط، رفتار ترکیه تغییر کرده است. همین امروز اخباری را می‌شنوید که داعشی‌ها در ترکیه دستگیر می‌شوند. در گذشته چنین اخباری را نمی‌شنیدید. پس اینها تغییر صحنه است چون وضعیت داعش و سوریه عوض شده است. نباید تغییر تاکتیک‌ها را به معنی تغییر راهبردها و سیاست‌های کلی بدانیم. در مورد عربستان موضوع دیگری هم هست. جنس رفتارهای اخیر عربستان با جنس رفتارهای گذشته‌اش متفاوت است. در چند دهه گذشته رفتارهای عربستان محافظه‌کارانه بود. در سیاست خارجی هم خیلی کم صحبت می‌کرد و موضع می‌گرفت، وقتی سعودالفیصل وزیر خارجه عربستان بود، خیلی کم مصاحبه و قلم‌فرسایی می‌کرد. اما امروز شما هر روز موضعی درباره عربستان می‌شنوید. این تحولی جدی در مورد عربستان است. همه داند نمی‌رسد در طول ماه‌های گذشته این امر تغییر کجا قرار است پیش برود و دایره‌اش چقدر گسترده است. این امر ابهامات زیادی را به وجود آورده و کشورها سیاست قطعی‌شان نسبت به عربستان را به تعویق انداخته‌اند و آنچه امروز وجود دارد سیاست‌های روز است نه سیاست‌های قطعی. تاکتیک عربستان خیلی روشن نیست. هرچند روی بعضی مسائل علامتی دیده می‌شود. مثل اتحاد آنها با اسرائیل و آمریکا بر سر ایران و لبنان. منتها این تمام مسئله نیست، مسائل بسیار زیادی هست که هنوز مشخص نیست به چه سمتی می‌رود، وقتی رهبران مذهبی عراق به عربستان رفتند، این سؤال به وجود آمد که آیا این امر قرار است وضعیت عراق را تغییر دهد یا نه، وضعیت کردستان یا داعش چه؟ سؤالات زیادی در این زمینه وجود دارد.

ک محمدبن سلمان در حال انجام یک‌سری تحولات در داخل عربستان است؛ هم‌زمان در خارج از کشور هم سیاست رادیکالی در پیش گرفته است. اساسا این دو رفتار هماهنگ با هم نیستند، اغلب بر این باورند کشوری که در داخل دارد تغییرات ایجاد می‌کند در فضای خارجی باید آرام‌تر عمل کند. ولی عربستان فعلی چنین نمی‌کند. سلمان می‌خواهد عربستان را به کجا ببرد؟ در حال آزمون و خطاست یا راهبردی در ذهنش است؟

به این سؤال نمی‌شود جواب قطعی داد، چون شواهد قطعی در دست نداریم. به اندازه کافی رفتارهای بن سلمان را نمی‌شناسیم، اما در چند حوزه در سیاست‌های داخلی و سیاست خارجی فعال است و برخی از این رفتارها متفاوت از گذشته است، رفتارهای نامتعارفی را می‌بینیم. ابعاد مسئله استعفاي سعد حریری از نخست‌وزیری لبنان همچنان مبهم است اما منابع مختلف از این تحولات اظهار نگرانی می‌کنند. امروز همه این سؤال را دارند که آیا محل بعدی جنگ خاورمیانه لبنان است؟ آیا اسرائیل قصد حمله به لبنان را دارد؟ اتفاقات اخیر این سؤالات را تقویت کرده است. امروزه بن سلمان را دلیل بخشی از این تحولات می‌دانند. در مورد تحولات داخلی عربستان از یک سو، میلی به توجه به حقوق شهروندی و حرکت‌های سکولار به‌وجود آمده است. از طرفی نوع رفتارهایی که انجام می‌شود، دیکتاتوریانه است. این رفتارها ادامه دیکتاتوری این هم به شکل منطقی است؟ تصور می‌کنم معیارهای جهانی تصورش این باشد که این رفتارهای بن سلمان رفتارهای دموکراتیک نیست. میزان ابهامات ما از حوزه داخلی و خارجی عربستان امروز بیشتر از نیاز به اطلاعاتی است که داریم. پس زود است که نسبت به مسائل داخلی و خارجی عربستان قضاوت نهایی داشته باشیم. هرچند مایه نگرانی است فردی که در حال انجام این حرکات است، تجربه ندارد. این تحولات تحولات کوچکی نیست. آیا آن فرد می‌داند که ممکن است این تحولات مثبت نباشد؟ به نظر من چنین کاری ریسک بالایی دارد و اگر درست مدیریت نشود حتی می‌تواند کشور عربستان را به هم بریزد. به‌هم‌ریختن عربستان هم فقط به‌هم‌ریختن عربستان نیست. مسائل کشورها امروز به هم مرتبط است. توازن در منطقه پیش از این به هم ریخته؛ مثلا اگر سعد حریری از لبنان می‌رود و در عربستان استعفا می‌دهد، به آن معناست که منطقه مریض و تب‌دار است، وگرنه نخست‌وزیر یک کشور در کشور خودش استعفا می‌دهد. رفتارهای نامانوس و نامتعارف نشان‌دهنده شرایط نامتعارف منطقه است. در شرایط نامتعارف هم باید نگران هر اتفاقی بود. رفتارهای بن سلمان به نگرانی‌های منطقی می‌افزاید. هرچند ممکن است در قدم‌های بعدی متفاوت عمل کند و نتایج مفیدی برای مردم عربستان و منطقه داشته باشد.

ک لبنان در این شرایط چقدر ریسک‌پذیر است؟ معلوم است که ریاض نقشه‌ای برای لبنان دارد. چیزی که می‌تواند به‌جالش‌کشیدن حزب‌الله و ایران به حساب بیاید. چقدر این امر لبنان را شکننده می‌کند؟

هدف سعودی و بن سلمان یا هدف اسرائیل و آمریکا هیچ‌کدام لبنان نیست، بلکه هدفشان حزب‌الله است. شاید دارند به یک عمل جراحی فکر می‌کنند که به ترتیبی بتوانند حزب‌الله را از وضعیت فعلی خارج کنند. این سه کشور این میزان از عقلانیت را دارند که ترجیح بدهند این کار با کمترین خونریزی انجام شود. تردیدی ندارم که ترکیه موضوعش به عربستان

یکشنبه ۵۰ آذر ۱۳۹۶

کوتاه دیپلماسی

توییت عربی ظریف در پی عملیات تروریستی مصر

● حسن روحانی و محمدجواد ظریف در پیامی توییتیری حمله تروریستی به نمازگزاران مصر را محکوم کردند. حسن روحانی، رئیس‌جمهوری، با محکوم‌کردن جنایت تروریست‌ها در حمله به نمازگزاران جمعه در منطقه سینای مصر، از طرف ملت ایران به مردم مصر و خانواده قربانیان این حادثه تسلیت گفت. محمدجواد ظریف، وزیر خارجه کشورمان، در توییتی عربی با اشاره به عملیات تروریستی در مسجد مصر نوشت: بار دیگر دست تروریسم بُردل به ملت عزیز مصر ضربه زد و دوباره ثابت کرد که تروریسم تفاوتی میان ارزش‌های الهی و انسانی قائل نیست؛ همان‌طورکه میان مکان‌ها، حتی اگر مسجد و عبادتگاه باشد، فرقی نمی‌گذارد. من این اقدام تروریستی پست را به‌شدت محکوم کرده و از خداوند برای شهدای این حادثه رحمت و برای مجروحان شغای عاجل مسئلت دارم.

رئیس گروه «روابط با ایران» در «پارلمان اروپا» وارد تهران شد

● ایرنا: بانوش لواندوفسکی، رئیس گروه روابط با جمهوری اسلامی ایران در پارلمان اروپا، به‌همراه هیئتی سیاسی صبح شنبه برای دیدار با مقامات ایرانی وارد تهران شد. رئیس گروه روابط با جمهوری اسلامی ایران در پارلمان اروپا به همراه ۱۰ نفر از کارشناسان و نمایندگان پارلمان اروپا به دعوت کاظم جلالی، رئیس گروه روابط ایران با پارلمان اروپا به تهران سفر کرده است. این هیئت قرار است سفری یک‌روزه به اصفهان داشته باشند.

کاخ سفید: به حمایت از عربستان در برابر ایران متعهد هستیم

● ایسنا: در ادامه فرآکنی‌های آمریکا کاخ سفید با طرح ادعاهای بی‌اساس علیه کشورمان تأکید کرد که واشنگتن به حمایت از عربستان در برابر ایران متعهد خواهد ماند. کاخ سفید با انتشار بیانیه‌ای به ادعای عربستان مبنی بر بازگشایی گذرگاه جدید و فرودگاه بین‌المللی صنعا به‌منظور انتقال کمک‌های بشردوستانه به مردم یمن واکنش نشان داد و از آن استقبال کرد. کاخ سفید در بیانیه خود به طرح ادعاهای بی‌اساس و واهی واشنگتن علیه کشورمان پرداخت و تأکید کرد: ما به حمایت از عربستان سعودی و تمام شرکای‌ای‌مان در منطقه خلیج (فارس) در برابر ایران و اقدامات این کشور در نقض حقوق بین‌الملل متعهد خواهیم ماند. بنا بر گزارش پایگاه اینترنتی کاخ سفید، در ادامه این بیانیه همچنین ادعا شده است که حوثی‌های یمن با حمایت ایران توانستند از سامانه‌های موشکی بی‌ثبات‌کننده برای هدف قراردادن عربستان سعودی استفاده کنند؛ سامانه‌هایی که بیش از وقوع درگیری‌ها در یمن در این کشور وجود نداشت.

تأکید نماینده آمریکا در آژانس بر ادامه پایبندی کشورش به برجام

● ایسنا: آمریکا در بیانیه خود که روز جمعه در نشست شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی منتشر شد، با استقبال از آخرین گزارش مدیرکل آژانس از اجرای برجام مدعی شد که واشنگتن به تعهدات خود طبق این توافق پایبند است و به این کار ادامه خواهد داد. نیکول شامپاین، نماینده آمریکا در آژانس و دیگر سازمان‌های بین‌المللی در وین، بیانیهٔ کشورش در نشست روز جمعه شورای حکام آژانس بین‌المللی انرژی اتمی را قرائت کرد که در آن آمریکا از ادامه راستی‌آزمایی و نظارت آژانس بر اجرای تعهدات مرتبط هسته‌ای ایران در برنامه جامع اقدام مشترک (برجام) استقبال کرده است. در ادامه این بیانیه که در پایگاه اینترنتی نمایندگی آمریکا در سازمان‌های بین‌المللی در وین قرار گرفته، آمده است: ما بار دیگر از مدیرکل و معاون مدیرکل در امور پادمانی و کارکنان آنها به‌دلیل کار قوی‌العاده‌شان و حرفه‌ای‌گری‌شان در انجام مسئولیت‌های خود در ایران قدردانی می‌کنیم. آمریکا یک بازیگری دقیق در سیاست‌هایش، در قبال ایران، شامل بازبینی برجام انجام داده است، ما پس از این بازیگری به روشنی مشخص کردیم که در تعهداتمان در این توافق ادامه می‌دهیم و انتظار داریم که ایران نیز به‌طوردقیق به تعهداتش عمل کند. ایران برای اعتمادسازی مبنی‌بر اینکه برنامه هسته‌ای‌اش کاملا صلح‌آمیز است و صلح‌آمیز باقی خواهد ماند، یباید به‌طورکامل به تمام جنبه‌های تعهداتش در برجام و اقدامات فنی در طول عمر آنها پایبند باشد. هیچ چیزی غیر از اجرای کامل و شفاف این توافق به آژانس بین‌المللی انرژی اتمی اجازه نخواهد داد تا به جامعه بین‌الملل اطمینان دهد که ایران به همه تعهدات هسته‌ای‌اش عمل می‌کند. نماینده آمریکا در سازمان‌های بین‌المللی در ادامه این بیانیه گفت: راستی‌آزمایی و نظارت آژانس بر تعهدات هسته‌ای ایران امری ضروری در اجرای موفقیت‌آمیز برجام است. هیچ‌یک از تعهدات این توافق مستثنی از راستی‌آزمایی آمریکا نیست. آژانس لازم است که از اختیاراتش، شامل بازرسی‌های گسترده‌تر طبق برجام، برای راستی‌آزمایی اعلامیه‌های ایران و نظارت برجام استفاده کند.